

ASALARILARNI MEVALI BOG‘LAR VA POLIZ EKINLARI HOSILDORLIGINI OSHIRISH FOIZ VA KO‘RSATKICHLARI

Azizov Rahmatillo Olimjon o'g'li

Farg‘ona davlat universiteti Agrar qo‘shma fakulteti talabalasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada mevali bog'lar va dala ekinlarida asalarilarning mahsuldorligini oshirish uchun zarur bo'lgan foizlar va ko'rsatkichlarni ko'rib chiqamiz. Ushbu asosiy ko'rsatkichlarni tushunish va samarali strategiyalarni amalga oshirish orqali fermerlar va asalarichilar changlatish xizmatlarini optimallashtirishlari, asalarilarning mahsuldorligini oshirishlari va pirovardida qishloq xo'jaligi natijalarini yaxshilashlari mumkin.

Kalit so'zlar: mevali bog‘lar, poliz ekinlari, hosildorlik, gulli o'simliklar, zararkunandalar, ekinlar, kasalliklar.

Аннотация: В данной статье мы рассмотрим проценты и показатели, необходимые для повышения продуктивности пчел в садах и полевых культурах. Понимая эти ключевые показатели и реализуя эффективные стратегии, фермеры и пчеловоды могут оптимизировать услуги опыления, повысить продуктивность пчел и, в конечном итоге, улучшить результаты сельского хозяйства.

Ключевые слова: сады, поликультуры, продуктивность, цветковые растения, вредители, посеы, болезни.

Abstract: In this article, we will consider the percentages and indicators necessary to increase the productivity of bees in orchards and field crops. By understanding these key indicators and implementing effective strategies, farmers and beekeepers can optimize pollination services, increase bee productivity, and ultimately improve agricultural outcomes.

Key words: orchards, poly crops, productivity, flowering plants, pests, crops, diseases.

Asalarilarning mahsuldorligi bog‘lar va dala ekinlarini changlatishda muhim rol o‘ynab, hosildorlikning oshishi va sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Muayyan strategiyalarni amalga oshirish va asosiy ko'rsatkichlarni monitoring qilish orqali asalarichilar va fermerlar asalarilarning mahsuldorligini oshirishlari va changlatish xizmatlarini optimallashtirishlari mumkin. Asalarilar, ayniqsa asalarilar ko'plab meva va sabzavot ekinlarining ko'payishini osonlashtiradigan muhim changlatuvchilardir. Samarali changlatish mevaning ko'payishiga, bir xil pishishiga va hosildorlikning oshishiga olib keladi. Shu sababli, asalarilarning mahsuldorligini oshirish barqaror qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish uchun muhim ahamiyatga ega. Gulli o'simliklar, qoplama ekinlar va to'siqlar orqali nektar va

gulchanglarning xilma-xil va mo'l manbalarini ta'minlash asalarilarni jalb qilishi va ularning ozuqa qidirish faoliyatini qo'llab-quvvatlashi mumkin. Bog'lar va dala ekinlari yaqinida strategik asalari uyalarini joylashtirish asalarilarning ekinlarni samarali changlatishi uchun qulay foydalanishni ta'minlaydi. Nektar tanqisligi davrida shakar siropi yoki gulchang o'rnini bosuvchi moddalar bilan qo'shimcha oziqlantirish asalarilarning salomatligi va mahsuldorligini oshirishi mumkin. Asalarilar koloniyalarida zararkunandalar va kasalliklarga qarshi kurashish uchun IPM amaliyotini joriy etish kuchli va sog'lom asalari populyatsiyasini saqlashga yordam beradi. Kasalliklarga chidamlilik, mahsuldorlik va yumshoqlik kabi kerakli xususiyatlar uchun asalarilarni ko'paytirish koloniyaning umumiy ish faoliyatini yaxshilashi mumkin. Changlatish xizmatlarining samaradorligini ko'rsatuvchi asalarilar tomonidan muvaffaqiyatli changlanadigan gullar foizi bilan o'lchanadi. Bog'lar va dalalarda faol oziq-ovqat qidirayotgan asalarilar sonini monitoring qilish asalarilarning mahsuldorligi va resurslar mavjudligi haqida tushuncha beradi. Asalarilar oilalaridagi populyatsiya soni, nasl rivojlanishi va asal zaxiralarini baholash ularning mahsuldorligi va sog'lig'ining holatini aks ettiradi. Asalarilar koloniyalaridan yig'ib olingan asal miqdori asalarilar mahsuldorligi va ozuqa qidirish muvaffaqiyatining aniq ko'rsatkichi bo'lib xizmat qiladi. Asalarilarning changlanishidan so'ng meva, urug' shakllanishi va hosildorlikning o'sishini kuzatish asalarilar mahsuldorligining qishloq xo'jaligi mahsulotiga ta'sirini ko'rsatadi.

Meva bog'lari va polietilen ekinlarida asalarilarning mahsuldorligini oshirish uchun bir nechta asosiy foizlar va ko'rsatkichlar hal qiluvchi rol o'ynaydi. Maydon birligiga to'g'ri keladigan asalarilar sonini ko'paytirish changlatish samaradorligi va hosildorlikni sezilarli darajada oshirishi mumkin. Optimal asalari uyasi zichligini saqlash bog' yoki polietilen ekin maydoni bo'ylab changlatishning etarli darajada qoplanishini ta'minlaydi. Muvaffaqiyatli changlangan gullar foizini baholash orqali asalarilarni changlatish samaradorligini kuzatish. Changlanishning yuqori samaradorligi mevaning sifati va sifatini yaxshilaydi. Asalarilarning sog'lig'i va ovqatlanishini ta'minlash ularning mahsuldorligi uchun juda muhimdir. Asalarilar populyatsiyasi, nasllarning salomatligi va turli va to'yimli em-xashaklardan foydalanish kabi monitoring ko'rsatkichlari asalarilarning hayotiyligini va changlatish samaradorligini oshirishi mumkin. Pestitsidlardan foydalanishni minimallashtirish va asalarilarning zararli kimyoviy moddalarga ta'sirini kamaytirish asalarilarning salomatligi va mahsuldorligi uchun juda muhimdir. Pestitsidlarni qo'llash amaliyotini kuzatish va asalarilarga mos alternatalarni amalga oshirish asalarilarning samaradorligini oshirishi mumkin. Harorat, namlik va yog'ingarchilik kabi ob-havo omillari asalarilar faoliyatiga va oziq-ovqat qidirishga ta'sir qilishi mumkin. Ob-havo sharoitlarini kuzatish va shunga mos ravishda boshqaruv amaliyotini sozlash asalarilarning mahsuldorligini optimallashtirishi mumkin. Turli xil gulli o'simliklar

bilan asalarilar uchun xilma-xil va mos yashash muhitini ta'minlash asalarilarning ozuqa olish imkoniyatlarini va umumiy mahsuldorlikni oshirishi mumkin. Mavsum davomida gul resurslarini saqlash asalarilarning barqaror faoliyati uchun zarurdir. Asalarichilarni samarali boshqarish, jumladan uyalarni parvarish qilish, kasalliklarning oldini olish va uyani tekshirish asalarilarning mahsuldorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Muntazam monitoring va aralashuv muammolarni zudlik bilan hal qilishi va asalarilar koloniyalarini qo'llab-quvvatlashi mumkin. Ushbu foiz va ko'rsatkichlarga e'tibor qaratish orqali fermerlar va asalarichilar mevali bog'lar va poliz ekinlarida asalarilarning mahsuldorligini oshirish bo'yicha maqsadli strategiyalarni amalga oshirishlari mumkin. Ushbu omillarni monitoring qilish va optimallashtirish changlatish xizmatlarini yaxshilash, ekinlar hosildorligi va qishloq xo'jaligi barqarorligiga olib kelishi mumkin.

Xulosa:

Bog'lar va dala ekinlarida asalari mahsuldorligini oshirish barqaror qishloq xo'jaligi va biologik xilma-xillikni saqlash uchun muhim ahamiyatga ega. Maqsadli strategiyalarni amalga oshirish va asosiy ko'rsatkichlarni monitoring qilish orqali asalarichilar va fermerlar changlatish xizmatlarini yaxshilashlari, ekinlar hosildorligini oshirishlari va ekotizim salomatligini mustahkamlashlari mumkin. Asalarilar salomatligi, yashash joylarini saqlash va samarali boshqaruv usullariga ustuvor ahamiyat berish asalarilarning mahsuldorligini oshirish va qishloq xo'jaligi barqarorligini ta'minlash yo'lidagi muhim qadamdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Asalarichilikda tajriba ishlari. V.Bravarskiy. Sh. Suyarqulov. Ya. Brindza. V. Otchenashko. Toshkent- "Print. Media" bosmaxonasi. 2021 yil.
2. Gulov A.N., Borodachev A.V., Beryozin A.S. Vozrast trutney i kachestvo trutney. Pchelovodstvo", 2015, №4, str. 44-46 b.
3. Jamolov, R. Q., Xatamova, D. M., Xolmatova, M. A. (2022). Asalarilar oilasining yashash tarzi. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 666-671b
4. R. Jamolov., O. To'rayev, D. Xatamova. Asalarichilik asoslari, Farg'ona Classik, 2022.
5. R.K. Jamolov, "Ona asalarining eksterer va interver ko'rsatkichlari", *Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific*. 2023 yil
6. R. Jamolov, H. Raximov, A. Tojaliyev. Asalarining harakatlanuvchi azolari. *Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan* 1 (7), 282-287 b
7. No'Monjonov Muhiddin Gulomjon, O. G., O'G'Li, P. A. T., & O'G'Li, B. S. A. (2020). Oddiy bo'y modaron o'simligining morfo-fiziologik tavsifi va shifobaxsh xususiyatlari. *Science and Education*, 1(4), 26-29.

8.Numonjonov, M. G., Parpiyev, A. T., Numonjonova, M. G., & Bozorboyev, S. A. (2021). Civandon (achillea millefoliuml.) o ‘simligidagi vitaminlar va ularning inson salomatligidagi ahamiyati. *ACADEMICIA: Xalqaro multidisipliner tadqiqot jurnali*, 11(6), 912-917.

9.Numonjonov, M. G., Parpiyev, A. T., Numonjonova, M. G., & Bozorboyev, S. A. (2021). Vitamines in the yarrow (achillea millefoliuml.) plant and their importance in human health. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(6), 912-917.

10.Numonjonov M.G., Parpiyev A.T., Bozorboyev Sh.A., Vakhobova Sh.A. Alkaloids in some medicinal plants (CAPPARIS L, HYPERICUM L, ACHILLEA L,) their structure and significance. *SCIENCE AND EDUCATION scientific journal* ISSN 2181-0842 volume 1, ISSUE 4. July 2020

11.X Mavlonjon, B Shohruxbek, Q Paxlovonjon - Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 2023